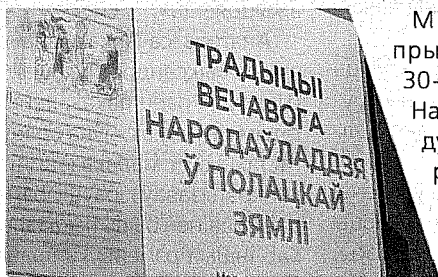

АД ПОЛАЦКАГА ВЕЧА ДА НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ

Аб правобразах, шляхах фарміравання і развіцця беларускага народаўладдзя ішла гаворка на чарговых парламенцкіх чытаннях

Беларускія парламентарыі маюць вопыт арганізацыі і правядзення падобных асветніцкіх праектаў. У мінулым годзе цыкл першых чытанняў прысвячаўся тэме 80-годдзя Вялікай Перамогі. Акрамя дэпутатаў, слухачамі праекта традыцыйна выступаюць грамадскія актывісты, моладзь. Тэма сёлетніх чытанняў — «Вытокі і традыцыі беларускага народаўладдзя».

тэта імя Ефрасінні Полацкай. Згодна з думкай, агучанай на чытаннях, беларускі свет пачаўся з гэтага горада.

— Парламент з'явіўся не на пустым месцы, гэтаму папярэднічала найбагацейшая гісторыя, якая стагоддзямі складвалася на беларускіх землях, — адзначыў **Старшыня Палаты прадстаўнікоў Ігар СЕРГЯЕНКА**. — Сёння мы разгледзелі некалькі гістарычных эпох, цэлых дзесяць стагоддзяў, ад X да XX, калі нашы землі ўваходзілі ў склад розных дзяржаў, ад Полацкага княства да Расійскай імперыі. Наступныя чытанні ахопяць савецкі і сучасны перыяды суверэннай Беларусі.

Экскурс у гісторыю XI — XV стст. па тэме «Традыцыі вечаваго народаўладдзя ў Полацкай зямлі» зрабіў **старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры і навуцы Ігар МАРЗАЛЮК**. Тагачасны Полацк быў сталіцай моцнага княства, усе жыхары якога, а не толькі непасрэдна горада, зваліся палачанамі. Вышэйшым органам народапраўства на той час з'яўлялася веча, засядаць у якім магло ўсё свабоднае мужчынскае насельніцтва. Веча было надзелена правам запрашэння на княства і адлучэння ад яго, толькі яно, а не князь адзінаасобна, магло абвешчаць вайну і заключыць мір, мела ўладу над народным апалчэннем і шэраг іншых важнейшых паўнамоцтваў. Тут нават з'явіўся аналаг партыі — купецкая братчына. Веча абараняла суверэнітэт дзяржавы і служыла захаванню ў ёй палітычнай стабільнасці. Яго можна лічыць правобразам сучаснага Нацыянальнага сходу.

На пытанне аднаго са слухачоў аб падабенстве паміж Полацкім вечам і Усебеларускім народным сходам Ігар Марзалюк адказаў, што і той, і другі орган народаўладдзя вышэйшыя за любы орган улады. Толькі яны могуць скарыставаць ці адмяніць любы закон.

Наступную старонку гісторыі, якая датычылася перыяду знаходжання тэрыторый сучаснай Беларусі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, а пасля Рэчы Паспалітай, перагарнуў **намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Вячаслаў ДАНИЛОВІЧ**. XVI стагоддзе — тэрыторыя сучаснай Беларусі ўваходзіць у склад ВКЛ і складае яго аснову. Гэта спрыяльны час, калі складваецца беларуская народнасць. Афіцыйная мова — старабеларуская. Вядучую ролю ў кіраванні дзяржавы іграе сейм, у рабоце якога прымалі ўдзел прадстаўнікі шляхты. Яго з'яўленню папярэднічала наяўнасць рады як дарадчага, а пасля і распарадчага органа ўлады. У сейме прасочваецца пераемнасць ад вечаваго сходу, і яго можна назваць прадвеснікам парламента.

У выніку палітычных перыпетый урэшце значная частка ВКЛ на ўмовах уніі ўвайшла ў склад Рэчы Паспалітай, што замарудзіла працэс фарміравання беларускай нацыі і нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва.

Аднаго са студэнтаў гістарычнага факультэта ПДУ імя Ефрасінні Полацкай зацікавіла, чаму ў ВКЛ у час Рэчы Паспалітай працягвалі збірацца сеймікі. Вячаслаў Даніловіч патлумачыў гэта жаданнем падтрымліваць суверэнітэт сваёй дзяржавы. Так, ва ўсе часы да гэтай тэмы ставіліся ўважліва.

Аб дзейнасці беларускіх дэпутатаў у Дзяржаўнай Думе Расійскай імперыі давеўся **член Пастаяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносін і СМІ Вадзім ГІГІН**. У склад гэтай дзяржавы нашы тэрыторыі ўвайшлі ў выніку трох падзелаў Рэчы Паспалітай. Перыяд развіцця Беларусі ў Расійскай імперыі ў XVIII — XX стст. — эпоха фарміравання гістарычных перадумоў, якія адкрылі магчымасць рэалізацыі беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці.

Ідэя самадзяржаўя ў Расіі ўкаранілася настолькі трывала, што думкі аб увядзенні ў якасці органа кіравання парламента пачалі там узнікаць толькі напрыканцы XIX ст. Першая Дзяржаўная Дума была сфарміравана ў 1906 годзе, у яе склад увайшлі 36 дэпутатаў ад пяці беларускіх губерняў.

Усяго да 1917-га паспелі папрацаваць чатыры Думы розных складаў. Галоўная заслуга гэтага тагачаснага органа ўлады заключалася ў фарміраванні органаў мясцовага самакіравання на нашых землях. Так, у 1911 годзе былі ўведзеныя земствы. Пэўны ўклад Дзярждумы ўнеслі ў развіццё парламентарызму і законнай партыйнасці.

Моладзь у зале цікавіла, у якім стане знаходзілася нацыянальная самасвядомасць беларусаў у складзе Расійскай імперыі. Вадзім Гігін звярнуў увагу, што на той час беларусы аб гэтым мала задумваліся. Штуршок да абуджэння далі падзеі Першай сусветнай вайны, калі бежанцы з заходніх ускраін імперыі падаліся ў яе глыб і са здзіўленнем высветлілі, што яны быццам рускія, а быццам і не. Відавочнымі былі розніца ў маўленні, бытавым укладзе, звычаях.

Традыцыі народаўладдзя зарадзіліся ў далёкім гістарычным мінулым беларусаў, а адраділіся — ужо ў нашай суверэннай дзяржаве. Органы ўлады і народаўладдзя працягваюць развівацца і ўдасканальвацца, каб найбольш поўна адпавядаць прынцыпам служэння народа.

Святлана ЯКАЎЛЕВА

Фота ТГ-канала Палаты прадстаўнікоў